

Sammanfattning och slutsatser

Ungdomar som har begått brott kan bli aktuella för utredning och bedömning inom socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri samt vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem. Strukturerade risk- och behovsbedömningar kan användas som stöd vid utredningarna. Syftet är att bedöma ungdomarnas risk för återfall i våld och andra kriminella handlingar. I strukturerade risk- och behovsbedömningar ingår även att bedöma vilka behov¹ som borde tillgodoses för att minska risken för återfall. SBU har utvärderat det vetenskapliga underlaget för dessa metoder.

FOTO: SYDA PRODUCTIONS/SHUTTERSTOCK

Slutsatser

- ▶ Strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder ger troligen vägledning vid bedömning av ungdomars risk för återfall i våld och annan kriminalitet (måttlig vetenskaplig tillförlitlighet, ⊕⊕⊕○). Av metoderna i denna övergripande bedömning är det YLS/CMI² och SAVRY² som studerats mest. Däremot vet vi inte vilken vägledning bedömning utan strukturerade bedömningsmetoder, så kallad sedvanlig bedömning, ger (mycket låg vetenskaplig tillförlitlighet, ⊕○○○). Studierna avseende sedvanlig bedömning är så varierande att de inte är lämpliga att lägga samman.
- ▶ Strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder kan möjligen identifiera de ungdomar som har låg risk att återfalla i våld och annan kriminalitet (låg vetenskaplig tillförlitlighet, ⊕⊕○○). Skälet till att den vetenskapliga tillförlitligheten är lägre i jämförelse med den övergripande bedömningen beror på att underlaget bygger på färre och mindre studier.
- ▶ Det går inte att bedöma om strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder kan identifiera de ungdomar som har medelhög till hög risk att återfalla i våld och annan kriminalitet (mycket låg vetenskaplig tillförlitlighet, ⊕○○○). Skälet till att den vetenskapliga tillförlitligheten är lägre i jämförelse med den övergripande bedömningen beror på att underlaget bygger på färre och mindre studier samt att insatser för att förhindra fortsatt kriminalitet kan ha påverkat resultaten i studierna.
- ▶ Strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder upplevs av yrkesverksamma personer som att de är till hjälp genom att de ger fördjupning, stöd och transparens i bedömningarna, men också att de upplevs vara tidskrävande (låg vetenskaplig tillförlitlighet, ⊕⊕○○).
- ▶ Det behövs mer forskning om hur strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder påverkar val av insatser. Även kostnadseffektivitet och eventuella negativa effekter behöver studeras vetenskapligt och följas upp i praktiken.

¹ Med behov avses att minska riskfaktorernas negativa inverkan på ungdomen och stärka skyddsfaktorernas positiva inverkan.

² YLS/CMI = Youth Level of Service/Case Management Inventory; SAVRY = Structured Assessment of Violence Risk in Youth.

Bakgrund och syfte

Under år 2018 var en femtedel (cirka 19 700) av lagföringsbesluten i Sverige brott av unga mellan 15 och 20 år. Unga som lagförts för brott har en ökad risk

att fortsätta begå kriminella handlingar. De har även en ökad risk för fysisk och psykisk ohälsa, att hamna utanför arbetsmarknaden samt en ökad risk för förtida död. Det är därför viktigt att ge ungdomar med förhöjd risk för återfall insatser som minskar risken. Det innebär i sin tur att det är viktigt att kunna bedöma vilka ungdomar som löper låg respektive förhöjd risk för återfall i våld och annan kriminalitet.

Denna rapport syftar till att utvärdera strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder som används för ungdomar, 12 till 18 år, som begått kriminella handlingar. Ekonomiska och etiska aspekter samt en praxisundersökning ingår även i rapporten.

Metod

Den systematiska utvärderingen genomfördes i enlighet med SBU:s metodik. Studierna skulle utvärdera strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoders eller sedvanliga bedömningars (dvs. bedömning *utan* användning av strukturerad bedömningsmetod) förmåga att bedöma risk för återfall i våld eller annan kriminalitet. Jämförelse gjordes med register eller självrapportering. Den diagnostiska noggrannheten utvärderades som Area Under the Curve (AUC) (Faktabara 1). Mått för sensitivitet och specificitet redovisas även (Faktabara 2).

Faktabara 1 AUC.

I denna rapport avser AUC sannolikheten för att en slumpmässigt utvald person som fortsätter att begå våld och andra kriminella handlingar ska ha en högre bedömd återfallsrisk än en slumpmässigt utvald person som inte gör det. Ett AUC på 0,50 innebär att bedömningen ger samma resultat som slumpen, och 1,00 indikerar att bedömningen av risk för återfall är fullständigt säker. Om konfidensintervallets lägsta värde är 0,50 eller lägre kan det inte uteslutas att det är slumpen som genererat AUC.

Faktabara 2 Sensitivitet och specificitet.

Sensitivitet: Andelen ungdomar som bedömts ha medelhög till hög risk med risk- och behovsbedömningsmetoder av de som faktiskt återfallit.

Specificitet: Andelen ungdomar som bedömts ha låg risk med risk- och behovsbedömningsmetoder av de som faktiskt inte återfallit.

Strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder med ett AUC på minst 0,65, specificitet på minst 0,71³ eller sensitivitet på minst 0,56⁴ bedömdes vara användbara. Studierna skulle ha låg eller måttlig risk för snedvridning av resultaten och vara publicerade mellan år 2000 och 2019. Praxisundersökningen bygger på en enkät som skickades via mejl till ett slumpmässigt urval av Sveriges socialtjänster, till samtliga särskilda ungdomshem och samtliga länsvisa barn- och ungdomspsykiatriska enheter.

Resultat

Sammanlagt identifierades 43 vetenskapliga artiklar, varav 41 använde AUC som statistisk metod. De var genomförda i Europa, Nordamerika, Asien och Australien, totalt i 11 länder. Antalet ungdomar per studie varierade från drygt 50 till cirka 4 400 per studie. Totalt ingick 21 698 ungdomar, varav cirka 82 procent var pojkar.

Strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder

Sammantaget visar studierna att strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder troligen ger vägledning vid bedömning av ungdomars risk för återfall i våld och annan kriminalitet (Tabell 1). De flesta studierna är genomförda med metoderna Youth Level of Service/Case Management Inventory (YLS/CMI) eller Structured Assessment of Violence Risk in Youth (SAVRY). Tillförlitligheten till resultaten är lägre för flickor än för pojkar på grund av färre studier och deltagare, men resultaten är likartade.

Strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder kan möjligen identifiera de ungdomar som har låg risk att återfalla i våld och annan kriminalitet. Det går dock inte att bedöma om strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder kan identifiera de ungdomar som har medelhög till hög risk att återfalla i våld och annan kriminalitet. Insatser som satts in för att förhindra fortsatt kriminalitet kan ha påverkat resultaten i studierna. När det gäller de ungdomar som har bedömts ha låg risk för återfall så bedöms ungefär sju av tio korrekt. Några ungdomar som bedömts ha låg risk kommer alltså att begå brott.

Det går inte att bedöma de sedvanliga bedömningarnas förmåga att bedöma risk för återfall. Det beror på att studierna hade alltför olika sätt att göra bedömningarna på för att kunna läggas samman.

³ Ett resultat på 0,71 motsvarar 71 procent.

⁴ Ett resultat på 0,56 motsvarar 56 procent.

Tabell 1 Tillförlitligheten (GRADE¹) i strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoders respektive sedvanliga bedömningars förmåga att bedöma ungdomars risk för våld och annan kriminalitet.

Återfall i våld och annan kriminalitet	GRADE (AUC ≥0,65)	GRADE (Sensitivitet ≥0,56)	GRADE (Specificitet ≥0,71)
Alla strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder			
Återfall i våld	Måttlig ² (⊕⊕⊕○)	Mycket låg ² (⊕○○○)	Låg ² (⊕⊕○○)
Återfall i annan kriminalitet	Måttlig (⊕⊕⊕○)	Mycket låg (⊕○○○)	Låg (⊕⊕○○)
YLS/CMI			
Återfall i våld	Måttlig (⊕⊕⊕○)	Mycket låg (⊕○○○)	Låg (⊕⊕○○)
Återfall i annan kriminalitet	Måttlig (⊕⊕⊕○)	Mycket låg (⊕○○○)	Låg (⊕⊕○○)
SAVRY			
Återfall i våld	Måttlig (⊕⊕⊕○)	Mycket låg (⊕○○○)	Låg (⊕⊕○○)
Återfall i annan kriminalitet	Låg (⊕⊕○○)	Mycket låg (⊕○○○)	Mycket låg (⊕○○○)
Sedvanlig bedömning (bedömning utan strukturerad bedömningsmetod)			
Återfall i våld	Mycket låg (⊕○○○)	Mycket låg (⊕○○○)	Mycket låg (⊕○○○)
Återfall i annan kriminalitet	Mycket låg (⊕○○○)	Mycket låg (⊕○○○)	Mycket låg (⊕○○○)

¹ Den vetenskapliga tillförlitligheten värderas med GRADE utifrån en fyrgradig skala: mycket låg, låg, måttlig och hög.

² Att bedömningarna av tillförlitligheten skiljer sig åt mellan de olika måtten (AUC respektive sensitivitet och specificitet) beror på att konfidensintervallens bredd skiljer sig åt. Det blir därmed olika avdrag för precision. För AUC har inget avdrag för precision gjorts på grund av att det är väsentligt fler studier och större undersökningsgrupper.

SAVRY = Structured Assessment of Violence Risk in Youth; **YLS/CMI** = Youth Level of Service/Case Management Inventory.

Det går inte att bedöma om strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder har annan påverkan på valet av insatser än vad de sedvanliga bedömningarna har eftersom det saknas tillräckligt välgjorda studier. Det saknas studier av metodernas effekt på återfall i brott.

Strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder upplevs av yrkesverksamma personer som att de är till hjälp genom att de ger fördjupning, stöd och transparens i bedömningarna, men också att de upplevs vara tidskrävande.

Praxisundersökning

Svaren från enkäten visade att Statens institutionsstyrelse använder strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder, medan användningen inte är lika stor varken inom barn- och ungdomspsykiatri eller inom socialtjänsten.

Ekonomiska aspekter

Den systematiska litteratursökningen identifierade inga studier avseende ekonomiska aspekter på användningen av strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder.

Etiska aspekter

Om ungdomar bedöms felaktigt kan det vara ett etiskt dilemma. Många ungdomar som bedömts ha en förhöjd risk för återfall har en svår livssituation och kan därmed ändå behöva en stödjande samhällslig insats, men det är viktigt att den inte blir för ingripande. De etiska spänningarna är likartade oavsett om bedömningen genomförs med eller utan en strukturerad risk- och behovsbedömningsmetod.

Vetenskapliga kunskapsluckor

Det behövs mer forskning om vilken påverkan strukturerade risk- och behovsbedömningsmetoder har på valet av insatser jämfört med att inte använda metoderna. Det gäller även metodernas effekt på återfall i våld och annan kriminalitet liksom ungdomars och närståendes upplevelser av metoderna.

Ekonomiska konsekvenser och etiska aspekter av att använda dessa metoder behöver beforskas mer. Även sedvanliga bedömningars förmåga att bedöma risk för återfall i våld och annan kriminalitet är en vetenskaplig kunskapslucka.

Innehållsdeklaration

- Strukturerad litteratursökning
- ✓ Strukturerad och uttömmande litteratursökning
- ✓ Granskning av studiernas relevans
- ✓ Bedömning av risk för snedvridning
- ✓ Sammanvägning av resultaten
- ✓ Tillförlitligheten i de sammanvägda resultaten bedömd av SBU
- Tillförlitligheten i de sammanvägda resultaten bedömd av annan aktör än SBU
- ✓ Granskning av andras systematiska översikter

- Prioritering utförd med hjälp av konsensus
- ✓ Medverkan av ämnessakkunniga
- Patient- eller brukarmedverkan
- ✓ Etiska och sociala aspekter ingår
- ✓ Ekonomiska aspekter ingår
- ✓ Granskning utförd av externa ämnessakkunniga
- ✓ Granskning utförd av SBU:s kvalitetsgrupp
- ✓ Granskning utförd av SBU:s vetenskapliga råd
- ✓ Slutsatser godkända av SBU:s nämnd

Denna rapport ingår i serien SBU Utvärderar (ISSN 1400-1403). Rapportserien baseras på systematiska litteraturgenomgångar av forskningsartiklar. Rapporten har utarbetats av en grupp sakkunniga inom ämnesområdet. De sakkunniga har bland annat preciserat frågeställningen, bedömt forskningens kvalitet och diskuterat de sammanvägda resultat som framkommit. Frågeställningen belyses ur ett etiskt och hälsoekonomiskt perspektiv och rapporten omfattar även en evidensgradering som visar hur starkt det samlade vetenskapliga underlaget är. Rapporten har granskats såväl internt inom SBU som av externa granskare inom området.

Rapport nr 303 (2019) • registrator@sbu.se
Rapporten kan laddas ner från www.sbu.se/303
Grafisk produktion: Åsa Isaksson, SBU

Projektgrupp

Sakkunniga

Johan Glad, med.dr. forskare, Socialstyrelsen, Stockholm
Martin Lardén, Karolinska Institutet, chef för Kriminalvårdens enhet för behandlingsprogram, Norrköping
Pia Nykänen, fil.dr. i praktisk filosofi och lektor i utbildningsvetenskap, Göteborgs universitet
Susanne Strand, docent och lektor i kriminologi, Örebro universitet
Helene Ybrandt, docent i psykologi, Umeå universitet

SBU

Therese Åström, projektledare
Gunilla Fahlström, biträdande projektledare
Anna Attergren Granath, projektadministratör
Agneta Brolund, informationsspecialist
Pia Johansson, hälsoekonom t.o.m 2018-07-24
Johanna Wiss, hälsoekonom 2018-07-25 till 2018-10-05
Anna Ringborg, hälsoekonom fr.o.m. 2018-10-06

Externa granskare

Clara Hellner, överläkare Stockholms läns sjukvårdsområde, Region Stockholm
Hugo Stranz, docent i socialt arbete Stockholms universitet
Joakim Sturup, kriminolog och med.dr., Polismyndigheten, Region Stockholm och Centrum för psykiatrforskning vid Karolinska Institutet